

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

NAIH nyilvántartási szám: 40689

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-1837/2017. számú ügyben
(Kapcsolódó ügyek: AJB-1829/2017, AJB-1834/2017,
AJB-1836/2017, AJB-1838/2017)

Érintett szervek:

- Emberi Erőforrások Minisztériuma
- Klebelsberg Központ
- Benedek Elek Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézet
- Bálicsi Integrációs Nevelési Oktatási Központ, Általános Iskola, Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola, Kollégium és Korai Fejlesztő
- iskolák és szakértői bizottságok

2017.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-1837/2017. számú ügyben**
(Kapcsolódó ügyek: AJB-1829/2017, AJB-1834/2017,
AJB-1836/2017, AJB-1838/2017)

Előadók: dr. Kozicz Ágnes
dr. Bene Beáta

Az eljárás megindítása és előzményei

Az elmúlt évben több beadvány is érkezett Hivatalomhoz, amelyekben a szülők, és egy nagyszülő azt sérelmezték, hogy sajátos nevelési igényű gyermekük nem részesül a szakértői bizottság szakvéleményében meghatározott fejlesztő nevelésben, oktatásban. A fejlesztés kiesése, hiánya egyes gyermekeknél jelentős visszaesést okoz fejlettségi állapotukban, iskolai előrehaladásukban.

Tekintettel arra, hogy felmerült az érintett gyermekek megfelelő testi, szellemi, erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásság gyanúja, az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (1) bekezdése alapján vizsgálatokat indítottam és az Ajbt. 21. § (1) bekezdés b) pontja alapján tájékoztatást kértem az egyedi ügyekben az érintett hatóságoktól. Az egyedi ügyekben felmerült, részben azonos jellegű, a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésével oktatásával kapcsolatos problémák okán a vizsgálati eredményeimet átfogó jelentésben foglaltam össze.

Az érintett alkotmányos jogok és alapelvek

- *a z oktatáshoz való jog:* „Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.” [Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdés];
- *a fogyatékossgal élő személyek védelme:* „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.” [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés];
- *a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga:* „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” [Alaptörvény XVI. Cikk (1) bekezdés];
- *a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog:* „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.” [Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés].

Az alkalmazott jogszabályok

- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.);
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nkt.)
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet (a továbbiakban: 20/2012. EMMI r.);
- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról szóló 32/2012 (X. 8.) EMMI rendelet (a továbbiakban: 32/2012. EMMI r.);
- A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet (a továbbiakban: 15/2013. EMMI r.);
- A betegszállításhoz szóló 19/1998. (VI. 3.) NM rendelet (a továbbiakban: NM rendelet).

A megállapított tényállás

1. Az AJB-1829/2017. számú ügyben (előzmény ügy száma: AJB-4601/2016.)

A beadvány szerint a panaszos 2004-ben született gyermekét a szakértői bizottság sajátos nevelési igényűnek minősítette a hallássérülése miatt. A szakértői véleményben az iskolát is kijelölték. Az édesanya sérelmezte, hogy gyermeke nem részesül a szakértői véleményben megállapított heti 4 óra szurdopedagógiai fejlesztésben, ami pedig a gyermek tanulmányait hátrányosan érintheti.

Az egyedi ügyben megkeresésemre a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (a továbbiakban: KLIK)¹ elnöke az alábbi tájékoztatást² adta: A panaszos gyermeke számára 2015. szeptember 1-jéig a szakértői véleményben meghatározott fejlesztést utazó gyógypedagógus bevonásával biztosította az intézmény. 2015 szeptemberétől azonban már nem volt szurdopedagógiai végzettséggel rendelkező szakember és a folyamatos pályázatás sem vezetett eredményre, nem volt jelentkező. Az átmeneti nehézségek ellensúlyozása érdekében az intézmény az alábbi intézkedéseket tette:

- Az igazgató hangsúlyosan felhívta a pedagógusok figyelmét, hogy milyen módszerekkel kell támogatniuk a tanuló integrált nevelését-oktatását (pl. a pedagógus közelsége, a megfelelő ülőhely kiválasztása, vizuális szemléltetés, írásban is megkapott feladatok).
- 2015. szeptember 1-jétől az intézményben megkezdtek a tanuló egyéni fejlesztését matematika, magyar nyelv és irodalom tantárgyból, amelyet a tanév folyamán heti 1-1 tanítási órában végeztek a pedagógusok.
- 2016. január 1-jétől más, a tanulói igények szerint felmerülő tantárgyak esetében is a szaktanárok a kötött munkaidejük neveléssel-oktatással le nem kötött idejének terhére szaktárgyi és egyéni fejlesztésben részesítették a tanulót.
- Az igazgató az óralátogatásai során meggyőződött arról, hogy a szakértői véleményben javasoltakat betartják a pedagógusok, a tanórákon kiemelten differenciáltan foglalkoztak a tanulóval.

A szurdopedagógiai fejlesztés szakember hiányában nem tudott megvalósulni, de az iskola mindent elkövetett azért, hogy a tanuló jogai és érdekei ne sérüljenek. A tájékoztatás kitért arra is, hogy a 2016. június 16-án az intézményben meghirdetett szurdopedagógusi pályázat eredményes volt, így a 2016/2017-es tanévtől biztosított a tanuló a szakértői véleményben meghatározottak szerinti szakos ellátása.

2. Az AJB-1834/2017. számú ügyben (előzmény ügy száma: AJB-1308/2016, AJB-4366/2015.)

2.1 A beadvány szerint a panaszos 2007-ben született gyermekét a szakértői bizottság sajátos nevelési igényűnek minősítette egyéb pszichés fejlődési zavar miatt. A gyermek integráltan oktatható, a szakértői bizottság iskolát jelölt ki a gyermek számára, valamint rehabilitációs, fejlesztési javaslatot is tett a szakértői véleményben. Az édesanya sérelmezte, hogy gyermeke a 2014/2015-ös tanévben nem részesült a szakértői vélemény szerint szükséges fejlesztő foglalkoztatásban, továbbá félt, hogy – a tankerület igazgatója által hivatkozott gyógypedagógus hiány miatt – a 2015 szeptemberében kezdődő tanévben sem biztosítják gyermeke fejlesztő foglalkoztatását.

2.2 Az ügyben megkerestem a KLIK elnökét, akinek a tájékoztatás³ szerint az ügy kivizsgálására a kijelölt iskola székhelye szerinti tankerület igazgatóját kérte fel.

A szakértői bizottság a szakértői véleményt – sajátos nevelési igény megállapítása esetén – a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. EMMI r. 19. § (2) bekezdés a) pontja szerint – ha a szülő nem élt a felülvizsgálat kezdeményezésének jogával – megküldi a kijelölt iskolának. Az ügyben érintett gyermek 2014. június 6-án történt vizsgálatáról kiállított szakértői véleményét a Bizottság nem küldte meg a kijelölt intézménynek, hanem a szülő adta át a gyermek tanítójának 2014. szeptember második felében. A Bizottság által kiállított szakértői vélemény alapján a gyermeknek heti 2 óra pszichológiai gondozás, valamint alapellátás keretében heti 2 órában logopédiai terápia javasolt a nevelési tanácsadás keretében megszervezve.

¹ A KLIK jogutódja 2017 januárjától a Klebelsberg Központ.

² A tájékoztatás kelt 2016. július 13-án.

³ A tájékoztató levél kelt 2015. október 12-én.

A gyermek optimális fejlődésének biztosítása érdekében, mivel az intézmény a szakvéleményt órászervezés szempontjából késve kapta meg, a 2014/2015. tanévben az iskolában biztosította a tanuló fejlesztését, amelyen összesen 29 alkalommal vett részt. A gyermek 2014. november 17-től kapta meg az EGYMI gyógypedagógus-logopédusától a fejlesztést heti egy órában. Az intézmény iskolapszichológusa 2015 márciusától tudott foglalkozni a gyermekkel. A szakértői véleményben javasolt fejlesztések biztosítása a területileg illetékes pedagógiai szakszolgálati tagintézmény feladata lett volna, a tanuló ellátását azonban – sajátos nevelési igényére tekintettel – az EGYMI 2015 szeptemberétől heti két órában folytatta. Az EGYMI intézményvezetője a szakértői vélemény pontosítása érdekében megkereste a Bizottságot, a KLIK elnökének tájékoztatása időpontjáig azonban a módosításról nem érkezett értesítés. Az elnök hangsúlyozta, hogy a panaszos gyermeke ellátásával kapcsolatos aggodalma alaptalan, mert megkapja az állapotának megfelelő foglalkozásokat, a tanuló jogai nem sérülnek.

2.3 Megkerestem az ügyben érintett EGYMI vezetőjét, a kérdéseimet és a kapott tájékoztatást⁴ pontokba szedve a következők szerint részletezem:

a) Milyen alapon látta el a 2014/2015. tanévben, illetve látja el a 2015/2016. tanévben az EGYMI a gyermek fejlesztését?

Az EGYMI ellátási területe Budapest XX. és XXIII. Tankerületének iskolái, valamint a XX. és XXIII. kerületek önkormányzatának óvodái. Az intézmények jelzik az EGYMI felé az intézményükben tanuló sajátos nevelési igényű gyermekek gyógypedagógiai ellátásba vételi igényét. Az ügyben érintett gyermek fejlesztése a 2014/2015. tanévben az EGYMI korábbi vezetése alatt kezdődött, az iskola felkérésére. A gyermeket 2014 novemberétől gyógypedagógus logopédus látta el. A válaszlevél azonban nem rögzítette a heti óraszám pontos számát. Az EGYMI folyamatos szakemberhiánnyal küzdött 2014-ben, ezért az ellátást magasabb óraszámban nem tudta biztosítani.

b) Hol biztosították (az EGYMI-ben vagy a gyermek iskolájában) a gyermek fejlesztését a 2014/2015. tanévben, illetve a 2015/2016. tanévben?

Az EGYMI a tavalyi és az idei tanévben egyaránt utazótanári szolgálata keretében látta el a gyermeket, helyileg az iskolában, az ott biztosított infrastrukturális feltételekkel.

c) Mely szakembertől, milyen fejlesztést és milyen gyakorisággal kap jelenleg a gyermek?

2015. szeptember 1-jétől az EGYMI Intézményegységnek, a korábbi intézményegység-vezető nyugállományba vonulása miatt új vezetője lett. Az EGYMI a korábbi gyakorlatnak megfelelően szeptember 1-jétől folyamatosan továbbra is ellátásában tartotta a tavalyi évben ellátott gyermekeket, valamint újonnan rendszerbe vette a június 15-ig beérkezett igényeket. Az ügyben érintett gyermek a 2014. évi gyakorlat alapján maradt az ellátásukban. Jelenleg a tanulásban akadályozottak pedagógiája szakos gyógypedagógus munkatárs egészségügyi rehabilitációs-rehabilitációs fejlesztést nyújt a tanulónak heti két órában a gyógypedagógiai szükségletének megfelelően.

A tájékoztatás kitért arra is, hogy a gyermek szakértői véleménye nem az EGYMI utazótanári hálózatát jelöli ki ellátóként, hanem a nevelési tanácsadó/szakszolgálatot. A sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása az EGYMI típusú intézmények kompetenciája.

A szakszolgálatok tevékenységét az Nkt. 18. § (1)-(2) bekezdései határozzák meg, miszerint a szülő és a pedagógus nevelőmunkáját, valamint a nevelési-oktatási intézmény feladatainak ellátását pedagógiai szakszolgálat segíti. A pedagógiai szakszolgálat feladata a gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés, oktatás és gondozás, a fejlesztő nevelés, szakértői bizottsági tevékenység, nevelési tanácsadás, logopédiai ellátás, továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás, konduktív pedagógiai ellátás, a gyógytestnevelés, iskola-pszichológiai, óvodapszichológiai ellátás, kiemelten tehetséges tanulók gondozása.

Az Nkt. 20. §-a az EGYMI működésével, illetve a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátásával kapcsolatban úgy fogalmaz, hogy az EGYMI a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók többi gyermekkel, tanulóval együtt történő nevelésének, oktatásának segítése céljából hozható létre.

⁴ A tájékoztató levél kelt 2015. november 10-én

Az Nkt. 47. § (1) bekezdés kimondja, hogy a különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. Az Nkt. 47. § (10) bekezdése rögzíti, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez, oktatásához szükséges speciális szakképzettséggel rendelkező szakember utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat útján is biztosítható. Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat megszervezése és működtetése az állami intézményfenntartó központ feladata.

Mindezek értelmében a gyermek számára a Pest Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Budapesti Tagintézménye 1. sz. Szakértői Bizottság szakértői véleménye *helytelenül jelölte ki* a sajátos nevelési igényű gyermek számára a logopédiai alapellátást, illetve a nevelési tanácsadó/szakszolgálatot. Mindennek ellenére *az EGYMI a tavalyi tanévben azért vállalta a gyógypedagógiai ellátást, mert a gyermek optimális iskolai fejlődését tartotta szem előtt. A 2015-ös tanévben ugyanezen ok miatt folytatták az ellátást.*

- d) *Pontosította-e a gyermek vizsgálata alapján kiállított szakvéleményt a szakértői bizottság?*

Az intézményvezető 2015. szeptember 15-én vette fel a kapcsolatot a szakértői bizottsággal és kérte a szakvélemény pontosítását. A szakértői bizottságtól 2015. november 10-ig nem érkezett válasz.

- e) *Menyiben biztosítottak az utazó gyógypedagógusi ellátás feltételei?*

Az EGYMI-nek 21 gyógypedagógus státusza van. Ebből 2015 szeptemberétől 16 álláshely betöltött, 15 munkatárs teljes státuszban és 2 munkatárs 0,5 státuszban dolgozik. 14 munkatárs túlórákat is vállalt a heti 20 óra neveléssel, oktatással lekötött munkaidején felül. A 2015/2016. tanévben az EGYMI a XX. kerületben – 6 óvodában 37 gyermeket, XXIII. kerületben – 3 óvodában 10 gyermeket, a XX. kerületben – 9 általános iskolában 167 tanulót, XXIII. kerületben pedig 106 tanulót lát el egészségügyi rehabilitáció-rehabilitációban. Így összesen 25 intézményben 321 gyermek ellátását végezték.

*Optimális ellátás akkor valósulhatna meg, ha a szakértői véleményekben előírt óratömeghez lennének rendelve a státuszaiuk. Jelen körülmények között csak azt tudják biztosítani, hogy minden gyermek mellé rendelnek gyógypedagógust általában heti 2 órában, esetenként azonban csak heti 1 órában. A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei szerint a *habilitációs, rehabilitációs tevékenység* olyan szakmaközi együttműködésben kialakított és szervezett nyitott tanítási-tanulási folyamatban valósul meg, amely az egyes tanulók vagy tanulócsoportok igényeitől függő eljárások, időkeret, eszközök, módszerek, terápiák alkalmazását teheti szükségessé.⁵ A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő – a tanuló fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező – *gyógypedagógus, gyógypedagógiai tanár, konduktor konduktor-óvodapedagógus, konduktortanító, terapeuta**

segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését;

- javaslatot tesz a fogyatékoság, a pszichés fejlődési zavar típusához, a tanuló egyéni igényeihez szükséges környezet kialakítására (a tanuló elhelyezése az osztályteremben, szükséges megvilágítás, hely- és helyzetváltoztatást segítő bútorok, eszközök alkalmazása stb.);
- segítséget nyújt a tanuláshoz, művelődéshez szükséges speciális segédeszközök kiválasztásában, ismerteti a speciális eszközök használatát, tájékoztat a beszerzési lehetőségekről;
- javaslatot tesz gyógypedagógiai specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására;
- figyelemmel kíséri a tanulók haladását, részt vesz a részeredmények értékelésében, javaslatot tesz az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra;
- együttműködik a többségi pedagógusokkal, figyelembe veszi a tanulóval foglalkozó pedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait;
- terápiás fejlesztő tevékenységet végez a tanulóval való közvetlen foglalkozásokon – egyéni fejlesztési terv alapján a rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztést szolgáló órakeretben – ennek során támaszkodik a tanuló meglévő képességeire az ép funkciókra:

⁵ 32/2012. EMMI r. 2. melléklet 1.3. b) pont

- segíti a befogadó pedagógust az egyéni értékelés kialakításában, a gyermek önmagához mért fejlődésének megítélésében;
- segíti a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolását.⁶

Az EGYMI kapacitásbiány miatt a szakértői véleményben előírt óraszámokat nem minden esetben tudja megadni, viszont a fenti leírtak szerint az egészségügyi célú habilitáció-rehabilitáció mellett az együttnevelést vállaló intézményekben, egyéb formákban is támogatja az integrációt.

2.4 A kijelölt iskola vezetője megkeresésemre arról tájékoztatott⁷, hogy a gyermekről szóló szakvéleményt 2014. szeptember 18-án kapták meg: a bizottság nem postai úton, hanem a gyermek édesanyjával küldte el a szakértői véleményt, mivel – úgy gondolja – a bizottság nem tudta fedezni a postai kézbesítés költségeit. Az EGYMI utazó gyógypedagógusa heti 2x1 órában fejlesztő foglalkozást tartott a gyermeknek az iskolában. A gyermek 2015-ben is igénybe vehette volna a felzárkóztató foglalkozásokat (korrepetálásokat), azonban hivatkozva a fiú leterheltségére, a szülőkkel való konzultáció eredményeként ezeket nem kívánták igénybe venni. A gyermek köznevelési típusú sportosztályba járt, ahol a magas heti óraszám mellett heti három edzésen is részt vesz.

2.5 A szakértői bizottság tagintézmény-vezetője tájékoztatott⁸, hogy 2014. június 5-én vizsgálták meg a gyermeket. A szakvélemény két példányát (saját és iskola példány) 2014. augusztus 29-én személyesen vette át a szülő, az iskola példányát a szülő vitte be a kijelölt iskolának.

A kérdésre, hogy pontosította-e és ha igen, akkor miként a szakértői bizottság az EGYMI intézményvezetőjének megkeresésére az ügyben érintett gyermek vizsgálata alapján a szakvéleményt, a tagintézmény-igazgató megírta, hogy postai úton nem érkezett megkeresés az EGYMI-től, sem kijelölés, sem pontosítás miatti kérést nem iktattak. Utánanézték azonban az e-mailes levelezésükben, és 2015. szeptember 15-én e-mailben az EGYMI intézményegység vezetője megkereste a tagintézmény-igazgatót, aki a levélváltások után végső választ nem adott. A kérdésére, hogy a szakvéleményben megfogalmazott javaslatok alapján a sajátos nevelési igényű tanulóval szemben van-e ellátási kötelezettségük, nem válaszolt és a szakértői vélemény módosítása sem valósult meg az ellátás megszervezésére tett előírások tekintetében. A szakvélemény javaslatát a logopédiai ellátásra vonatkozóan helytelenül fogalmazták meg, mert a sajátos nevelési igényű tanulókat az utazó gyógypedagógusi hálózat látja el, így ez utóbbi pontosításra szorul. Az igazgató mindezen mulasztások legvalószínűbb okának az általános túlterbeltségüket és körülményeiket tartja.

2015. november 3-án a szakértői bizottság e-mailt kapott a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat 2. sz. szakértői bizottságától, miszerint a gyermeknek az iskolából hozzájuk beérkezett felülvizsgálati kérelmét továbbítják illetékességből. A szakértői bizottság munkatársa 2015. november 4-én e-mailen hiánypótlást kért az iskolaigazgatótól, mert a beérkezett iratokat hiányosnak találták, majd november 5-én a szülővel is felvették a kapcsolatot és 2015. december 8-ára vizsgálatra hívták be a gyermeket. Legkésőbb a felülvizsgálat során tudják rendezni a szakvélemény hibáit, rendezetlenségeit. Kérésre a bizottság 2016 februárjában küldte meg a pontosított szakértői véleményt, amelynek értelmében a gyermek sajátos nevelési igényű, a többi gyermekkel együtt nevelhető-oktatható.

A rehabilitációs órakeret terhére a kijelölt iskolának legalább heti 2 óra diszlexia-diszgráfia-diszkalkulia jellegű terápiás ellátásban, heti 1 óra pszichológusi megsegítésben; heti 1 óra mozgásterápiában kell a gyermeket részesítenie; javasolták iskolapszichológus támogatását is.

3. Az AJB-1836/2017. számú ügyben (előzmény ügy száma: AJB-2829/2016.)

A beadvány szerint panaszos fogyatékossgal élő, 2008-ban született gyermekét az AMS Betegszállító Kft. munkatársai szállítják haza napi rendszerességgel az iskolából. A panaszos kifogásolta, hogy az oktatási intézmény 17 óráig van nyitva, és gyermekét sokadik alkalommal 17 óra után vették fel. Kitért továbbá arra is, hogy többször jelezte és kérte, hogy előbb menjenek gyermekéért, választ azonban ez idáig nem kapott elektronikus úton megküldött levelére.

⁶ 32/2012. EMMI r. 2. melléklet 1.5. pont

⁷ A tájékoztató levél kelt 2015. november 20-án.

⁸ A tájékoztató levél kelt 2015. december 3-án.

Megkeresésemre az *AMS Betegszállító Kft. ügyvezető igazgatója* arról tájékoztatott⁹, hogy az NM rendelet nem tér ki a „speciális” gyermekek iskolába, óvodába és onnan otthonában való szállítására. Az Országos Egészségbiztosítási Pénztár¹⁰, mint finanszírozó és az AMS Betegszállító Kft., mint *szolgáltató, méltányossági alapon oldja meg e gyermekek kiszolgálását*. Jelen kapacitásukkal napi átlag 700-800 közötti betegnek nyújtanak szolgáltatást, amely nagy leterheltséget jelent számukra, mindezek mellett azonban maximálisan törekszenek az összes megrendelésnek eleget tenni, az időpontokat betartani. Kérte egyben, hogy a panaszost e tények ismeretében tájékoztassam.

Az iskola intézményegység-vezetője a 2017. február 27-én kelt levelében tájékoztatta a panaszost, hogy *többször előfordult – pénteki napokon pedig rendszeresen – hogy a gyermeke még 19 órákor is az iskolában tartózkodott*, ezért 2017. március 24-ig kéri a szülőknek a helyzet megoldásában való aktív részvételét. Ellenkező esetben az intézmény szakmai felügyeletét és működtetését ellátó tankerülethez fordul – az esetleges túlórák kifizetése jogszerűsége miatt -, illetve hivatalból a gyermek lakóhelye szerinti családsegítő szolgálatnál a problémát jelzi és segítségüket kéri.

A panaszos elmondta, hogy mivel dolgoznak, nem tudnak mindennap gyermekükért menni az iskolába, éppen ezért veszik igénybe a betegszállító szolgáltatásait. Ennek kapcsán kitért arra is, hogy megessett, a gyermek este 9 órára érkezett haza.

3.1. Az ügyben megkerestem a *Klebelberg Központ elnökét* is, aki arról tájékoztatott¹¹, hogy a gyermek halmozottan sérült, otthonából az iskolába és onnan való hazaszállítása a kezelőorvosa által kiállított *betegszállítási utalvány alapján biztosított szolgáltatással, az AMS Betegszállító Kft. útján valósul meg*. A gyermek 2014. január 8-án létesített tanulói jogviszonyt, azóta tanítási napokon 10-12 órát tölt az intézményben, ahová azonban gyakran 19 óra után érkezik meg a betegszállító. Az elnök utalt arra, hogy az érintett tanuló életkora és állapota miatt sokszor ülve elalszik, ráadásul napi bejáró volta miatt az uzsonna utáni étkezést sem tudják a számára biztosítani. Az Intézményben kollégiumi intézményegység is működik, az intézményvezető a 2016/17-es tanév elején személyesen ajánlotta fel a szülő számára – a gyermek budapesti lakcíme ellenére – a kollégiumi ellátást, amely lehetőséggel azonban a szülő nem kívánt élni.

Az elnök álláspontja szerint, ugyan a szakértői bizottság által kijelölt gyógyypedagógiai nevelési-oktatási intézmény egyben kötelező felvételt biztosító iskolaként működik. Az Intézményben azonban kollégium is van, így az iskolai oktatásban történő részvétel – ilyen irányú igény esetén – a kollégiumi ellátás lehetőségével biztosított. Mivel panaszos nem kíván gyermeke részére kollégiumi jogviszonyt létesíteni, a gyermek szakszerű felügyeletét az Intézmény a betegszállító megérkezéséig ellátja. Az összefüggésben lévő túlóra-, illetve ügyeleti díjakat a Tankerület – az intézményvezető teljesítésigazolását követően – a jogosultak részére fizeti meg.

Az elnök leszögezte azt is, hogy *országos szinten eltérő képet mutat a fenntartók és a kijelölt intézmények utaztatási kötelezettségének teljesítése. Ez azzal magyarázható, hogy eltérő a rászoruló gyermekek betegsége, különbözőek a területi igények és adottságok, valamint mások a szülők lehetőségei is, hiszen az esetek több mint a felében a szülők egyszerűen maguk oldják meg a gyerekek utaztatását*.

Kitért arra is, hogy a Tankerület, mint fenntartó a helyi sajátosságok, lehetőségek és igények figyelembe vételével az esetek többségében saját gépjárművel, az iskola saját gépjárművel, illetve külső partnerrel megbízási szerződés alapján, támogató szolgálatok segítségével vagy menetrendszerinti járat igénybevételével teljesíti utaztatási kötelezettségét.

4. Az AJB-1837/2017 számú ügyben (előzmény ügy száma: AJB-196/2016, AJB-7253/2015.)

A panaszbeadvány szerint a szakértői bizottság véleménye alapján panaszos 2008-ban született gyermeke sajátos nevelési igényű, az integrált iskolai oktatásra-nevelésre még nem alkalmas, így javaslatuk szerint tanulmányait *magántanulóként kezdte meg egy általános iskolában*. Az édesanya sérelmezte, hogy gyermeke még októberben sem kapta meg a tankönyveit, továbbá aggódik azért, mert négy műszakban dolgozik, és így nem tudja gyermekét elvinni az iskolába.

⁹ A tájékoztató levél kelt 2016. április 25-én.

¹⁰ 2017. január 1-től Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő

¹¹ A tájékoztató levél kelt 2017. június 16-án.

4.1 Az ügyben megkerestem az illetékes *tankerületi igazgatót* és tájékoztatását kértem a sérelmezettekkel összefüggő szakmai álláspontjáról, valamint arról, hogy

1. Mi az oka annak, hogy a gyermek október közepén még nem kapta meg a tankönyveit?
2. Időközben megkapta-e a gyermek a tankönyveit?
3. Milyen időbeosztás (heti hány alkalommal, milyen időtartamban) szerint, milyen végzettségű szakemberek, tanítók foglalkoznak a gyermekkel?
4. Milyen tantárgyakból készítik fel a gyermeket?
5. Miként jut el a gyermek az iskolába az egyéni foglalkozás keretében történő felkészítésre?

A kapott tájékoztatás¹² szerint a tankerületben működő általános iskolák közül – a tanuló lakóhelyéhez legközelebb – a *szakértői véleményben kijelölt iskolának az alapító okirata tartalmazza a sajátos nevelési igény köréből a pervazív fejlődési zavarral élők nevelését-oktatását*. A nevelőtestület tagjai közül két fő is rendelkezik gyógypedagógusi és tanítói diplomával. Az intézményben több éve tanulhatnak autizmussal élő diákok. A pásztói gyógypedagógiai iskolában működő speciális autista osztályokba értelmi sérült tanulók is járnak.

A szakértői bizottság a tanköteles korú gyermek *sajátos nevelési igényét (pervazív fejlődési zavar, autizmus okán)* 2015 januárjában diagnosztizálta. A vizsgálat idején az integrált együttnevelésre még nem tartották alkalmasnak a gyermeket, ezért *magántanulóként, heti 10 óra időkeretben* határozták meg nevelését-oktatását. A viselkedési problémái enyhítésére a kiemelt figyelmet, különleges bánásmódot igénylő kisgyermek számára az óvodában 2015. februártól javasolták rendszeres gyógypedagógiai fejlesztését autizmus-specifikus módszereket alkalmazó szakember vezetésével.

A kijelölt iskola többnyire rendelkezik a jogszabályban meghatározott személyi- és tárgyi feltételekkel, amelyek szükségesek a sajátos nevelési igényű gyermek neveléséhez-oktatásához, de a munkatársak nagyon elfoglaltak, leterheltek, már nem jutott idejük panaszos gyermekével való foglalkozásra. Mindenképp a gyermeknek a legjobb megoldást keresték, emiatt késett a tanuló tanévkezdése, az elmaradt óráit tanév végéig pótolja az intézmény. A tankerület 2015. október 1-jével megbízási szerződést kötött egy tanítónővel, heti 7 felkészítő foglalkozás ellátására, illetve egy gyógypedagógussal heti 3 óra ellátására. A gyermeket és a szülőt még szeptember végén értesítette az iskola telefonon a foglalkozások kezdéséről, amelynek első időpontja 2015. október 5-e lett volna. Betegség miatt a gyermek csak október 12-én jelent meg az iskolában. A pedagógusok rugalmasan kezelik az órabeosztást, mert az édesanya jelezte, hogy nem tudja bármikor hozni gyermekét. Megegyezés szerint hétfőn, kedden és csütörtökön tartják az órákat, de az édesanya beosztása miatt, ha szükséges, előzetes egyeztetés után más időpontot biztosítanak. Ha az édesanya nem tudja iskolába hozni gyermekét, akkor közösen keresnek másikat, a gyermek, a pedagógusok és az édesanya számára is alkalmas időpontot. *Tankönyveit az iskola tankönyvtárából kapta az első óra alkalmával, amelyen megjelent 2015. október 12-én*. Az órarend szerint hétfőn (10.00-12.35) gyógypedagógus/tanító, kedden (8.05-11.40) és csütörtökön (8.05-10.45) egy tanító foglalkozik a gyermekkel.

Az édesanya vagy a nagymama kíséri a gyermeket az órákra. Személyautóval érkeznek, amelynek használatát az Országos Egészségbiztosítási Pénztár téríti számukra a vonatkozó jogszabály értelmében. Az órákon az édesanya vagy a nagymama mindvégig jelen van, mert a gyermek nagyfokú szeparációs szorongással küzd, esetleges elválást nem tűr, agresszióval válaszol minden, a számára nem tetsző dologra is, ilyenkor kiabál, dühkitörései vannak.

4.2 A megyei pedagógiai szakszolgálat *szakértői bizottságának* vezetőjétől a következő kérdések vonatkozásában kértem tájékoztatást:

- 1) Mi az oka annak, hogy a szakértői vélemény nem tér ki arra, hogy a magántanuló gyermeknek – a felkészítésére (Nkt. 27. § (7) bekezdése értelmében) fordítandó heti átlag 10 óra mellett – milyen gyógypedagógiai fejlesztésben (Nkt. 6. melléklet) kell részesülnie?
- 2) A fentieket tekintve szakmailag helyes-e az a gyakorlat, amely szerint a szakvéleményben rögzítettek – „*egyéni foglalkozás keretében történő fejlesztéséhez az iskolának hetente átlag 10 óra áll rendelkezésére*” – alapján az gyermek heti 7 óra felkészítésben, és heti 3 óra gyógypedagógiai fejlesztésben részesül?

¹² A tájékoztató levél kelt 2015. november 24-én.

- 3) Véleménye szerint, a 15/2013. EMMI r. 41. § (1) f) pontjában meghatározott felkészítő foglalkozások javasolt heti óraszama magában foglalja-e az Nkt. 27. § (7) bekezdésében szabályozott iskolai egyéni foglalkozások keretében történő felkészítések heti óraszámát?

A szülő panasza ugyan nem konkrétan a szakértői bizottság eljárására, hanem a gyermekét ellátó intézményre és az ellátás módjára irányult, a panaszügy szakértői bizottsági javaslattal is összefüggésbe hozott részletei miatt, az ügy szempontjából fontos körülményekről, tényekről tájékoztatott a szakértői bizottság vezetője.¹³ A gyermek – annak ellenére, hogy veleszületett problémával él – viszonylag későn, 6-7 évesen, közvetlenül az iskolakezdés előtt került a megyei szakértői bizottsághoz. A gyermeket jogász szakképesítéssel is rendelkező gyógypedagógus vizsgálta, aki már nem tagja a bizottságnak, konzultációra az ügyben már nem volt lehetőség.

A 2015. január 27-én kelt szakértői vélemény szerint a gyermek ép mentális adottságokkal rendelkező autista gyermek, aki számára a többségi általános iskolai együttnevelés súlyos viselkedési tünetei, dühkitörései, agresszivitása miatt nem javasolható. Állapotának az ép értelmű – lehetőség szerint azonos életkorú – *autista tanulók számára szervezett, „normál” tantervű, külön osztály felelne meg.* Mivel azonban ilyen osztály *a megyében nem működik,* más ellátó intézményt kellett keresniük. A család lakóhelyéhez közel eső EGYMI-ben és egy másik iskolában ugyan több speciális osztályt is szerveztek autista tanulóknak, de *azokba csak az értelmileg is sérültek irányíthatók.*

A tankerületi igazgatóktól kapott jelentések alapján összeállított intézményjegyzék szerint *a gyermek számára kötelező felvételét biztosító általános iskola nem rendelkezik az autista tanulók ellátásához szükséges feltételekkel, tapasztalatokkal.* Az intézményi jegyzéken ugyanakkor szerepel egy másik, a gyermek lakóhelyéhez szintén közeli általános iskola, amelynek alapító okirata szerint vállalt feladata a felvételi körzetében élő autista tanulók integrált oktatása, így irányult a figyelem *a kijelölt általános iskolára.* *Az iskola igazgatója – annak ellenére, hogy nem volt kötelezett a körzeten kívüli gyermek fogadására és a gyermek ellátása plusz terheket jelentett az egyébként is túlszabott pedagógusok, gyógypedagógusok számára – vállalta a gyermek felvételét.* Az intézményi kijelölést, a képzési formát és a javasolt óraszámot a szülő is elfogadta. *Fellebbezési szándékot a szakértői vélemény kézhezvételét követően sem mutatott. A javasolt óraszám belső arányát (7 óra kultúrtechnikák tanítása; 3 óra gyógypedagógiai rehabilitáció) az iskolavezetés és a szakértői bizottság közös egyeztetés során alakította ki.* 2015. december 4-én a szülő kérésére soron kívüli kontrollvizsgálatot végeztek a gyermeknél. A vizsgálatot a szülő kezdeményezte a mindennapos iskolába járás kérésével.

4.3 Tekintettel arra, hogy a megkeresett szervek *kérdéseimre adekvát választ nem adtak,* illetve a beadványban jelzett körülmények alapos megismerése érdekében *a KLIK elnökének tájékoztatását kértem* a panaszos kifogásaival összefüggő szakmai álláspontjáról, különös tekintettel a fentiekben részletezett, a korábban a szakértői bizottság vezetőjéhez intézett kérdésekre.

A KLIK elnöke kérdéseimre a következő tájékoztatást adta:¹⁴

- a) *Mi az oka annak, hogy a szakértői vélemény nem tér ki arra, milyen gyógypedagógiai fejlesztésben kell részesülnie a magántanuló gyermeknek a heti átlag 10 óra felkészítésre fordítandó idő mellett?*

A 20/2012. EMMI r. 17. §-a határozza meg a szakértői bizottság szakvéleményének tartalmi követelményeit.

A Szakértői Bizottság 2015. december 4-én felülvizsgálta a tanulót, az erről készült, iktatószám nélkül kiállított szakvélemény nem tartalmaz valamennyi 20/2012. EMMI r. által meghatározott követelménynek megfelelő pontot. *Feltételezhető, hogy szakvéleményt aláíró gyógypedagógus és a Szakértői Bizottságot vezető főigazgató-helyettes úgy gondolta, nem szükséges megismételniük a fejlesztésre és a gyógypedagógusra vonatkozó javaslatokat, mert a hiányolt területeket a korábbi iktatószámú szakvélemény tartalmazza, a tanuló állapotában pedig nem történt változás.* *Az Nkt. 6. melléklete azokra állapít meg órakeretet, akik mindennapos iskolába járással tesznek eleget tanulmányi kötelezettségüknek, és nem vonatkozik a magántanulóknak biztosítandó órátömegre.* Amikor a tanulók mindennapos iskolába járással tesznek eleget tanulmányi kötelezettségüknek, az adott évfolyamon a gyermek, tanuló osztályra vetített heti óraszámához autista tanulók esetében –

¹³ A tájékoztató levél kelt 2015. december 29-én.

¹⁴ A tájékoztató levél kelt 2016. február 22-én.

évfolyamtól függően – további 10-15 óra egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozás adódik hozzá.

b) *Szakmailag helyes-e, ha a tanuló heti 7 óra felkészítésben és 3 óra gyógypedagógiai fejlesztésben részesül? Magántanulók esetében a jogszabály nem ír elő egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozást, sem a heti 10 óra felkészítési időn belül, sem azon túl. Szakmailag indokolt lenne, hogy a tanulót autizmus-specifikus módszerekben jártas gyógypedagógus a szakvéleményben meghatározottnál magasabb óraszámban egyénileg fejlessze, azonban szakemberhiány miatt jelenleg erre nincs lehetőség.*

c) *Magában foglalja-e a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI r. 41. § (2) bekezdés f) pontja szerinti felkészítő foglalkozások heti óraszámát az Nkt. 27. § (7) bekezdésében meghatározott, az iskolai egyéni foglalkozások keretében történő felkészítések heti óraszámát?*

A 15/2013. EMMI r. 41. § (2) bekezdés f) pontja szerint az illetékes járási hivatal – sajátos nevelési igény megállapításával, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal összefüggésben – közigazgatási hatósági eljárás keretében hozott döntésének óraszámokra vonatkozó tartalmi eleme a szakvéleményben meghatározottra épülhet.

Az Nkt. 27. § (7) bekezdése szerint a sajátos nevelési igény miatt a szakértői bizottság véleménye alapján magántanulóként tanulmányokat folytatók egyéni foglalkozás keretében történő felkészítésére az iskolának tanulónként az osztályok heti időkeretén felül átlag heti 10 óra áll rendelkezésre. Mindez azt jelenti, hogy a magántanulók felkészítését nem abból az órakeretből kell megoldani, amely a többségi tanulók közismereti és készségtárgyainak biztosítására szolgál, hanem a jogalkotó a speciális esetekre vonatkozóan – annak érdekében, hogy minden tanuló hozzájuthasson az állapotának megfelelő fejlesztéshez – többlet időt biztosít. A 15/2013. EMMI r. 41. § (2) bekezdés f) pontja szerinti *felkészítő foglalkozások heti óraszámát és az Nkt. 27. § (7) bekezdésében meghatározott, az iskolai egyéni foglalkozások keretében történő felkészítések heti óraszámát tehát két egymástól független jogintézmény, mást takar és másra utal.*

Az SNI tanulók intézményes elhelyezése érdekében a KLIK az intézményi átszervezések során folyamatosan törekszik az igényekhez igazítottan a befogadó intézmények számának növelésére, így az elmúlt két évben már közel 481 intézményben bővült az erre irányuló feladatellátás.

Tudják, hogy ez még koránt sem elégséges, sőt megjelentek olyan SNI diagnózissal rendelkező gyermekcsoportok, akiket nem, vagy nagyon nehezen lehet elhelyezni. Ilyenek az autizmus spektrum zavarral élő gyermekek is. Ezek a nehézségek az együtt és külön nevelés tekintetében is fennállnak. Ez irányban is megindult már a lehetőségek bővítése, és az átszervezések során már kiemelt hangsúlyt kapott és kap az autizmus spektrumzavarral élő tanulók ellátásának megszervezése. Vannak jelenleg is olyan tankerületek, ahol a szükséges státuszhelyekkel rendelkezik az intézmény, de folyamatos pályáztatás mellett sem tudják betölteni az üres álláshelyeket.

Az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karán autizmus spektrumzavar pedagógiai szakirányán végzettek már aktív résztvevői az oktatási rendszernek, amely enyhít valamelyest a szakemberhiányon, de azt is tudják, hogy *ez még így is messze van az elégségestől. A helyzet javítása érdekében az Emberi Erőforrások Minisztériumával közösen kezdeményezték a Klebelsberg Ösztöndíj kiterjesztését a gyógypedagógusokra is, valamint egyeztetések folynak a felsőoktatási intézményekkel a szakemberképzés optimalizálása érdekében.* Megoldás lehet még a gyógypedagógus végzettséggel rendelkező munkatársakat érzékenyíteni, motiválni és támogatni (tandíj-hozzájárulás) kell a megfelelő szakirány elvégzésére, a gyógypedagógus képzésben szerepet vállaló felsőoktatási intézmények végzős hallgatóinak figyelmét fel kell hívni a KLIK által fenntartott intézmények kínálta álláslehetőségekre. A KLIK több oldalról igyekszik enyhíteni a jelenlegi helyzetet, így a jelentkező nehézségek áthidalására együttműködés született az Autisták Országos Szövetségével.

4.4 Tekintettel arra, hogy a vizsgálatom során a kapott válaszok mellett továbbra is *több fontos kérdés maradt pontos válasz nélkül*, illetve a panaszbeadványban jelzett körülmények további értelmezése volt szükséges, az *emberi erőforrások miniszterétől* kértem tájékoztatást a szaktárca álláspontjáról:

- a) Azonos-e a 15/2013. EMMI r. 41. § (2) f) pontjában meghatározott felkészítő foglalkozások javasolt heti óraszama az Nkt. 27. § (7) bekezdésében szabályozott iskolai egyéni foglalkozások keretében történő felkészítések heti órászámával?
- b) Mi az oka annak, hogy az Nkt. nem ír elő egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozást sajátos nevelési igényű magántanulók számára?

*A köznevelésért felelős államtitkár tájékoztatása*¹⁵ szerint a magántanulói státusz fő szabályait az Nkt. 27., 45. és 55.§-a, a 20/2012. EMMI r. 75. §-a szabályozza. Ha a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral küzd, vagy sajátos nevelési igényű, úgy a magántanulói státuszt a szakértői bizottság is javasolhatja. Szakértői bizottság alatt – 2013. szeptember 1-jétől – a megyei (fővárosi) pedagógiai szakszolgálatok székhelyintézményeit, szakértői bizottsági minőségükben eljáró tankerületi, megyei és országos tagintézményeit kell érteni (a nevelési tanácsadók 2013. szeptember 1-je előtt kibocsátott szakvéleményei joghatásukat tekintve egyenértékűek a jelenlegi tankerületi szakértői bizottságok által kibocsátott szakértői véleményekkel).

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség vagy a sajátos nevelési igény miatt a szakértői bizottság véleménye alapján, súlyos betegség miatt magántanulóként tanulmányokat folytatók egyéni foglalkozás keretében történő felkészítésére az iskolának tanulóként az osztályok heti időkeretén felül átlag heti tíz óra áll a rendelkezésre. Az időkeret az egyes hetek és tanulók között átcsoportosítható. *Azt azonban nem írja elő az Nkt., hogy a magántanuló köteles is részt venni ezeken a foglalkozásokon. Ez csupán lehetőség és nem kötelezettség számára. Kötelezettség kizárólag az iskola részéről jelenik meg, mégpedig az egyéni felkészítés megszervezésének kötelezettsége.* A tankötelezettség magántanulói státuszban szülői kérésre és a szakértői bizottság javaslata alapján is teljesíthető.

Az államtitkár felhívta a figyelmet, hogy a 15/2013. EMMI r. 16. § (1) bekezdése alapján a szakértői bizottság a lefolytatott vizsgálatok alapján készíti el a szakértői véleményét. Szakértői bizottság alatt az e rendelet 10. §-ában meghatározott szakértői bizottságokat kell érteni. Ezekre a szakértői bizottságok által készített szakértői véleményekre vonatkoznak a rendelet 17. § (1) bekezdésében meghatározott tartalmi követelmények. A szakértői véleménynek tartalmaznia kell annak megállapítását, hogy a sajátos nevelési igényű tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan iskolába járással, illetve kizárólagosan magántanulóként teljesítheti, ha a tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan magántanulóként teljesítheti, a heti foglalkoztatás idejét és a felkészüléshez szükséges szakembereket. Iskolák esetében rehabilitációs célú órakerettel kapcsolatos szabályozást az Nkt. 27. § (8) bekezdése, és 6. számú melléklete, a 20/2012. EMMI r. 138. §-a együttesen tartalmazza. Az Nkt. rendelkezik arról, hogy a tanuló annyi egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozáson vesz részt, amennyi a sajátos nevelési igényéből eredő hátránya csökkentéséhez szükséges.

A kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások megszervezésének *heti időkeretét* a 6. melléklet határozza meg. A heti időkeret a tanítási hetek között a tanuló érdeksérélmé nélkül különösen indokolt esetben átcsoportosítható.

Változatlanul lehetőség van tehát arra, hogy a rehabilitációs célú órakeret felhasználásakor az iskola – szakmai szempontok alapján, az adott tanulók ismeretében, – a rendelkezésre álló órakeret felhasználásának tervezése során döntsön arról, hogy egy-egy tanuló hány alkalommal vesz részt a rehabilitációs célú tanórai foglalkozáson. Ez a döntés a tanév közben is módosítható, – csökkenthető vagy növelhető – amennyiben a tanuló fejlődése alapján ez szükségessé válik. Az átcsoportosítás lehetőségét az Nkt. a tanítási hetek között teszi lehetővé, ha ennek valós szakmai indoka van, és az nem jár a tanuló érdeksérélmével. A szabályozás célja a fejlesztés folyamatosságának biztosítása.

A 20/2012. EMMI r. a rehabilitációs célú órakeret heti időkeretének meghatározását eltérően határozza meg

- a) a sajátos nevelési igényű tanulók részére létrehozott osztályban, iskolában történő nevelés, oktatás esetében, ugyanis a 138. § (1) bekezdés értelmében az Nkt. 6. mellékletében a kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozás megszervezésére meghatározott heti foglalkoztatási időkeretet abban az esetben, ha a tanulót külön osztályban tanítják, osztályonként kell biztosítani;

¹⁵ A tájékoztató levél kelt 2016. április 26-án.

- b) *a többi, nem sajátos nevelési igényű tanulóval történő együttnevelés esetében, ugyanis a 138. § (2) bekezdés szerint, abban az esetben, ha a sajátos nevelési igényű tanuló nevelés-oktatása a többi tanulóval együtt történik, az Nkt. 6. mellékletében a kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások megszervezésére meghatározott heti időkeretet kilenc főre kell meghatározni és biztosítani oly módon, hogy az Nkt. 6. mellékletének E oszlopában meghatározottak szerint az azonos heti óraszámú foglalkozásra jogosult tanulók számát elosztják kilenccel. Amennyiben az osztás alapján az azonos heti időtartamú foglalkozásra jogosult tanulók száma a négy főt meghaladja, akkor az Nkt. 6. mellékletének E oszlopában meghatározott heti óraszámot, négy vagy kevesebb fő esetén az Nkt. 6. mellékletének E oszlopában meghatározott heti óraszám ötven százalékát kell biztosítani.*

A 20/2012. EMMI r. 138. § (5) bekezdése értelmében az általános iskola felső tagozatán – a nevelőtestület döntése alapján – a rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások legfeljebb ötven, a középfokú iskolában legfeljebb hetvenöt százaléka a sajátos nevelési igényű tanulók tehetséggondozására, a tantárgyi követelmények eredményes teljesítését szolgáló felzárkóztatásra is fordítható. *A nevelőtestület az erre irányuló döntését félevenként köteles felülvizsgálni, és a tanuló fejlődésének ismeretében megerősíteni vagy módosítani. Ezen túlmenően – iskola esetében – a jogszabály nem tartalmaz korlátozást vagy kötelezvényt arra nézve, hogy az adott gyermek hány fős csoportban (vagy egyéni formában) vegyen részt az egészségügyi, pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozáson. A fent jelzett létszám óraszám-számítási alap és nem csoportlétszám.*

A 15/2013. EMMI r. 17. § (1) bekezdése értelmében a szakértői bizottság által kibocsátott szakértői véleménynek kötelező tartalmi elemei többek között

- a gyermek, tanuló nevelésével, oktatásával kapcsolatos sajátos követelmények,
- a fejlesztési feladatok,
- a fejlesztési feladatok ellátásának javasolt időkerete és
- a szükséges szakemberre vonatkozó javaslat.

A gyermek, tanuló nevelésével, oktatásával kapcsolatos sajátos követelményektől, a fejlesztési feladatoktól és fejlesztési feladatokhoz szükséges szakemberre vonatkozó javaslattól a gyermeket, tanulót ellátó intézmény semmilyen körülmények között nem térhet el. A fejlesztési feladatok ellátásának javasolt időkeretétől az intézmény, kizárólag szakmai szempontokat figyelembe véve – a fenti szabályok mentén – eltérhet, de a szakértői vélemény javaslatát ebben az esetben is súlyozottan kell figyelembe vennie.

A 15/2013. EMMI r. 41. §-a már a járási hivatal, kormányhivatal hatósági eljárásában hozott határozatának tartalmáról szól, amely esetében a határozat tartalmazza – többek között – az iskolai felkészítő foglalkozások javasolt heti óraszámát és a pedagógiai szakszolgálat keretében javasolt szolgáltatásokat, ha a gyermek a tankötelezettségét csak magántanulónként teljesítheti. E rész a szakértői bizottság szakértői véleményére épül.

A 15/2013. EMMI r. 41. § (2) f) pontjában meghatározott felkészítő foglalkozás és az Nkt. 27. § (7) bekezdésében meghatározott egyéni foglalkozás keretében történő felkészítés *nem egyezik meg teljes egészében egymással, de az Nkt. 27. § (7) bekezdésében definiált heti 10 órában kell megszervezni mind a tantárgyi, mind az egészségügyi, pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs célú foglalkozásokat is, a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján.* Tekintettel arra, hogy az Nkt. fenti szakasza külön ezt nem nevesíti, hanem a szabályozás az Nkt. felhatalmazása alapján megalkotott 15/2013. EMMI rendeletben található, az államtitkárság megvizsgálja annak lehetőségét, hogy a szükségesnek ítélt szabályok a végrehajtási rendelet szintjén túl törvényi szinten is megjelenjenek.

5. Az AJB-1838/2017. számú ügyben (előzmény ügy száma: AJB-7/2016.)

A beadvány szerint a panaszos 2001-ben született unokája súlyosan fogyatékos, és egy alapítvány által fenntartott köznevelési intézmény tanulója. A beadvány kitért arra is, hogy a panaszos nehéz körülmények között neveli unokáját, és nagy segítséget jelentene számára, ha a gyermeket a köznevelési intézménybe „háztól házig” szállítanák, ahogyan azt korábban is tették.

Megkeresésemre *az iskola igazgatója* arról tájékoztatott¹⁶, hogy a gyermek 2014. szeptember 16-án érkezett az intézménybe, ahol fejlesztő felkészítésben vesz részt. A fejlesztő felkészítés során hetente

¹⁶ A tájékoztató levél kelt 2016. február 3-án.

legalább 10 órában kell számára biztosítani a pedagógiai-, gyógypedagógiai megsegítést. A beiratkozással egy időben igénybe vette az iskolához kapcsolódó kollégium szolgáltatásait is, amely számára térítésmentes szolgáltatás volt. A gyermeket a beiratkozás napjától kezdve a nagymama hozta, illetve vitte a hétfői és a pénteki napokon. Kérte, hogy amennyiben, lehetőségük van rá, segítsenek neki a szállítás megoldásában.

Az iskola köznevelési intézményként működik, amelynek nem feladata a gyermekek szállítása, forrásaik és feltételeik nem adták ennek megszervezésére, minderről a nagymamát már a beiratkozás előtt tájékoztatták. Javasolták, hogy keresse meg a térségben működő szállítószerződéseket, és kérjék azok segítségét az utaztatás megszervezésében. Az igazgató tudomása szerint *a szállítószerződések elsősorban kapacitáshiány miatt visszautasították a nagymama kérését.*

A tanév elején jelezte a nagyszülő, hogy a gyermeket szeretné egy másik oktatási intézménybe átvinni, de ez nem valósult meg. A kollégiumi ellátást 2015. szeptember hónaptól nem kérte, a gyermeket a nagymama napi szinten hordta iskolába. 2015. október 9-én a gyermek édesapja kérte, hogy a kollégiumi ellátást biztosítsák, mert a nagymama kórházba került, ellátását más módon biztosítani nem tudja. E kérésének eleget tettek, de az elmúlt hetekben a nagymama újra jelezte, hogy a gyermeket haza szeretné vinni minden foglalkozási nap után. Jelenleg, mint fejlesztő felkészítésben résztvevő gyermeknek heti 1-2 alkalommal kell az intézménybe utaznia.

A gyermek halmozottan sérült, értelmi fogyatékosága mellett, erős magatartási problémái is vannak, agresszív társaival és tanáraival egyaránt. Szállítása szállítószerződés esetében is – az igazgató véleménye szerint – kizárólag kísérő bevonásával lehetséges. Az oktatási intézmény továbbra sem tudja vállalni a gyermek utaztatását, az igazgató véleménye szerint a köznevelési törvény ilyen feladatot nem ró az oktatási intézményekre. Továbbra is lehetősége van a kollégiumi ellátás igénybevételére, vagy hetente csupán egyszer szükséges a gyermek iskolába, illetve hazautaztatása. Az iskolát fenntartó Alapítvány évek óta szeretne egy államilag finanszírozott szállító szolgálat felállítását, mert *a fentiekhez hasonló tapasztalatok alapján kapacitás hiány áll fenn, azonban a rendszerbe új szolgáltatók bevonására évek óta nincs lehetőség.*

5.1 Az ügyben megkerestem a köznevelésért felelős államtitkárt is azon kérdés kapcsán, hogy az Nkt. irányadó rendelkezése vonatkozásában a kijelölt intézmény a kötelező felvételt biztosító iskolának tekintendő-e. Az Nkt. 74. § (5) bekezdése értelmében ugyanis a kötelező felvételt biztosító iskolába való utaztatásról a fenntartónak kell gondoskodnia. Az államtitkár tájékoztatott¹⁷ az utazási költségtérítésre vonatkozó szabályokról, kitért arra is, hogy a fenntartó utaztatási kötelezettsége és a körzethatárok kérdése *egyszerűbben értelmezhető* azon intézmények esetén, amelyek sajátos nevelési igényű gyermekeket nem látnak el, hiszen körzetük kisebb és jobban definiált, a „kötelező felvétel” egzaktabb.

A speciális intézmények is rendelkeznek azonban körzethatárral – így kötelező felvétellel – is, hiszen valamennyi köznevelési intézmény esetében a kormányhivatal meghatározza és közzéteszi az intézmény felvételi körzetét az Nkt. 50. § (8) bekezdésében meghatározottak szerint.

Az államtitkár leszögezte azt, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló nem kerülhet köznevelési ellátása során hátrányosabb helyzetbe, mint a nem sajátos nevelési igényű társai, illetve aránytalan teher sem hárulhat rá és családjára. A sajátos nevelési igényű tanulók vonatkozásában a fenntartót terhelő kötelezettség vonatkozásában főszabály szerint a gyermek ellátását az adott tankerületben, lehetőség szerint lakóhelyén kell megszervezni. Amennyiben viszont ezt bármely okból a fenntartó megvalósítani nem tudja, úgy az államtitkár szerint *a fenntartónak gondoskodnia kell arról, hogy a tanulóra plusz teher ne háruljon, azaz tehát konkrét ügyben az utaztatásának megszervezéséről. Az ehhez szükséges pénzügyi keret nem jelenik meg címkézetten a Klebelsberg Központ költségvetésében, a Központ a mindenkori költségvetési törvényben meghatározott keretösszeggel gazdálkodik, amelyből valamennyi feladatát finanszíroznia kell.*

Ismételt megkeresésemre az államtitkár jelezte,¹⁸ hogy a konkrét ügyben kikérték az illetékes kormányhivatal véleményét, miszerint az intézmény – megítélése szerint – nem tekinthető kötelező felvételt biztosító intézménynek, mivel nem rendelkezett köznevelési szerződéssel.¹⁹

¹⁷ A tájékoztató levél kelt 2016. június 9-én.

¹⁸ A tájékoztató levél kelt 2016. szeptember 20-án.

¹⁹ Nkt. 33. § (1) bekezdés

Az államtitkár álláspontja szerint azonban a kijelölt intézmény osztja a kötelező, felvételt biztosító iskolák sorsát, a kijelölt intézmény ugyanis – bár nem a gyermek, tanuló lakóhelye, és nem is az Nkt. 33. § (1) bekezdése alapján – a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján a gyermeket, tanulót köteles felvenni, illetve jogviszonyát a szakértői bizottság szakértői véleményének módosítása nélkül nem szüntetheti meg.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha hatóság (ideértve a közszolgáltatást végző szervet is) tevékenysége vagy mulasztása az alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt. 18. § (2) bekezdés a) pontja értelmében közszolgáltatást végző szervnek minősül függetlenül attól, *hogy milyen szervezeti formában működik az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó, illetve e feladat ellátásában közreműködő szerv.* Az Nkt. 1. § (2) bekezdésében rögzíti, hogy a köznevelés közszolgálat, és amelynek általános kereteit és garanciáit az állam biztosítja. Az Nkt. 2. § (1) bekezdése kimondja, hogy az ingyenes és kötelező alapfokú, ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú oktatáshoz való jog biztosítása a magyar állam közszolgálati feladata. Mindebből következően mind a gyermekvédelmi szakellátás, mind a köznevelés intézményei közszolgáltatást végeznek, így tevékenységük vizsgálatára kiterjed a hatásköröm.

Az Ajbt. 1. § (2) bekezdés a) pontja és (3) bekezdése alapján a biztos tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak a védelmére és a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére.

II. Az alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztosja egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggés-rendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának.

Az ombudsmanintézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”.* Ugyanakkor a testület a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatának indokolása során azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény negyedik módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi érveléssel mondta ki azt, hogy *„az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel bivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”*

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdésében, a XV. cikk (1) bekezdésében, valamint a XVI. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a korábbi Alkotmány 2. § (1) bekezdésének, 67. § (1) bekezdésének, a 70/A. § (1) bekezdésének és 70/F. § (1) és (2) bekezdésének szövegével, akkor abból az állapítható meg, hogy a jelen vizsgálat tárgyát

képező jogállamiság elve és az érintett alapjogok tekintetében nem hoz olyan változást az Alaptörvény szövege, ami a korábbi alkotmánybírói gyakorlat elvetését, tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírói döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, az azt követően meghozott határozataiban, azok indokolásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. Kiemelendő, hogy az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése alapján Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország független, *demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság korábbi töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára*. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet, hogy a jogállamiságnak számos összetevője van, az egyik legfontosabb alapkövetelmény *a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége*: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. Demokratikus jogállamban ahhoz, hogy a személyek életviszonyaikat, működésüket, magatartásukat a jog által előírtakhoz tudják igazítani, az elvárt kötelezettségeiknek eleget tudjanak tenni, *szükség van a joganyag és a jogi eljárások stabilitására*. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.

2. *A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti*. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat.

Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében.

3. Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése értelmében Magyarországnak a nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítani kell a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Jelen esetben a *kettős szükségletű, azaz a különleges és speciális szükségletet egyidejűleg mutató gyermekek ellátásával, illetve gyermekpszichiátriai és gyermekaddiktológiai ellátással összefüggő komplex területen a magyar jogi szabályozásnak és gyakorlatnak meg kell felelnie mind a Gyermekjogi Egyezmény, mind pedig a CRPD által felállított, illetve a Gyermekjogi Bizottság és a CRPD Bizottság által jelzett kötelezettségeknek*.

Ebbe nemcsak az tartozik bele értelemszerűen, hogy a jogrendszerben nem maradhatnak olyan szabályok, amelyek nem egyeztethetőek össze az Egyezmény, illetve a CRPD rendelkezéseivel, hanem az is, hogy ahol szükséges, ott a jogalkotó érdemi és hatékony lépéseket tegyen a hiányzó szabályozás megalkotása, valamint az Egyezmény, illetve a CRPD rendelkezéseivel ellentétes gyakorlat felszámolása, megváltoztatása érdekében.

3.1 A Gyermekjogi Egyezmény preambuluma rögzíti, hogy *a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondoskodásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt*. Az Egyezmény 1991-től a magyar belső jog része, részes államként Magyarország kötelezettséget vállalt a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények létesítésére, ezen intézményekben a jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, az egészséges környezetet biztosítására.

Az Egyezmény minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárásra, döntésre kötelez. Az Egyezmény 18. cikke értelmében a részes államok kötelezettsége elismerni, hogy a felelősség a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért elsősorban a szülőkre hárul. *Így segítséget kell nyújtaniuk a gyermek szüleinek a gyermek nevelésével kapcsolatban rájuk háruló felelősség gyakorlásához, gondoskodniuk kell a gyermekjóléti intézmények, szolgálatok létrehozásáról.*

3.2 A CRPD preambuluma szerint a részes államok elismerik, hogy bárkinek a fogyatékoság alapján történő hátrányos megkülönböztetése az emberi személy veleszületett méltóságának és értékének megsértése. A részes államok kötelezettséget vállaltak, hogy *meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést az Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében; megtesznek minden megfelelő intézkedést.*

Ideértve a jogalkotási lépéseket *a fogyatékosággal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében; kutatásokat és fejlesztéseket valósítanak meg.* A CRPD 7. cikk 1. és 2. pontja értelmében a részes államok minden szükséges intézkedést meghoznak, hogy a fogyatékosággal élő gyermekek számára *más gyermekekkel azonos alapon biztosítsák valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes körű gyakorlását.* Minden, a fogyatékosággal élő gyermekekkel kapcsolatos *intézkedés során elsődlegesen a gyermek legfőbb érdekeit kell figyelembe venni.*

4. Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése szerint Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a *fogyatékosággal élőket.* Az Alaptörvény tehát az időseket és a fogyatékosággal élőket gondoskodásra szoruló és külön védelmet igénylő csoportként emeli ki. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében rögzített a hátrányos megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételt jelent az Alaptörvény idézett rendelkezése, amelyek alapján Magyarország az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket is tesz.

E rendelkezés értelmében az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlenség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett.

Az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, fogyatékoság) okán sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás *nem fakultatív feladat:* az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően egyenlőtlen helyzet felszámolása érdekében. Az alkotmánybírószági gyakorlat szerint az állam relatíve jelentős szabadságot élvez abban, hogy pontosan milyen módon, milyen jogi, normatív és anyagi eszközökkel teljesíti az esélyegyenlőség előmozdítására vonatkozó alkotmányos kötelezettségét, mint államcél: e körben mérlegelni lehet az eszközök megválasztásában az állam teherbíró képességét.

Rá kell mutatni arra, hogy az előnyben részesítés követelménye a társadalom valamennyi területén érvényesítendő elv, amelynek értelmében fogyatékosággal élő személyt nem érhet hátrányos megkülönböztetés, nem részesülhet rá nézve sérelmes elbírálásban, kirekesztésben, fogyatékosága miatt nem lehet korlátozott a más emberek számára elérhető közjavakhoz való hozzáférésben. Miután a fogyatékos személyek az őket mindenki mással egyenlően megillető jogaikkal állapotukból fakadóan kevésbé tudnak élni, számos akadállyal kénytelenek szembesülni társadalmi életük és joggyakorlásuk során, ezért indokolt, hogy előnyben részesüljenek. Az *egyenlő esélyű hozzáférés elve* azt jelenti, hogy a fogyatékos emberek a többségi társadalom tagjaival azonos minőségben és mennyiségben tudják igénybe venni a közszolgáltatásokat. Ehhez pedig a közszolgáltatásokat a fogyatékos személyek különböző csoportjai eltérő szükségleteire figyelemmel kell megszervezni.

Az Alaptörvény a *pozitív diszkriminációt*, mint esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését szolgáló intézkedéseket, állami feladatként határozza meg. Ebből egyértelműen következik, hogy a pozitív diszkrimináció meghatározott formájára alanyi jogként hivatkozni nem lehet, arra alkotmányosan követelés, vagy igény nem alapítható. Az Alaptörvény konkrét intézkedéseket ugyanakkor nem határoz meg, ennek alapján a jogalkotó az alkotmányos keretek között szabadon válogathat az esélyegyenlőség előmozdítására alkalmas eszközök között. Ezen eszközök lehetnek a jog eszközei, arra alkalmas normarendszerrel, pl. az ágazati jogszabályok így a közoktatás is. Nem elég azonban az előnyben részesítés követelményeit a jog eszközeivel meghatározni, hanem azok tényleges érvényesülésének feltételeit is biztosítani kell a jogalkalmazó szervek részéről.

A hátrányos megkülönböztetés tilalma és az esélyegyenlőség előmozdítása az állam számára eltérő jellegű,

de szorosan összekapcsolódó feladatot jelent. A jogegyenlőség megteremtése, az egyenlő méltóságú személyként kezelés biztosítása elsődleges állami kötelezettség, míg az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít.

Lehetőséget, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk miatti sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás nem fakultatív feladat: az állam itt köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően és súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására. A speciális, objektíve hátrányos helyzetben lévő jogalanyok számára ugyanis csak az esélyegyenlőtlenség kiküszöbölését célzó állami kötelezettségvállalás, többletjogok biztosítása teremthet lehetőséget az egyenlő esélyekre. Így tehát a fogyatékossgal élő személyek valódi esélyegyenlőségének megteremtése elsősorban hosszú távú, fokozatos, illetve folyamatos és következetes feladatként írható le a jogalkotás és a jogalkalmazás valamennyi szereplője számára.

5. Az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdése alapján minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez, Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja. Az Alaptörvény a személyiség kibontakoztatásának, a tájékozott és felelős polgárrá válásnak az egyik alapvető feltételeként *valamennyi magyar állampolgár jogát elismeri a műveltség megszerzésére törekvéshez*. E jog érvényesítése szükségszerűen állami cselekvést igényel: az állam az elengedhetetlenül fontos ismeretek megszerzését, a gyermekek megfelelő fejlődését a kötelező – és ezzel összhangban – bárki számára ingyenesen hozzáférhető *alapfokú* oktatással biztosítja.

Az Alkotmánybíróság a 3046/2013. (II. 28.) AB határozatában kiemelte, hogy az oktatáshoz való jog, valamint az államot terhelő intézményvédelmi kötelezettség tartalmával már több határozatában foglalkozott, az ezekben kifejtett álláspontját pedig az Alaptörvény XI. cikk (2) bekezdésével összefüggésben is fenntartja.

Hangsúlyozza, hogy a mindenkori törvényhozó és végrehajtó hatalom alkotmányos joga és egyben kötelessége az oktatási rendszer működtetésének folyamatos figyelemmel kísérése, a felmerülő hibák kijavítása, a hiányosságok pótlása, a működési zavarok elhárítása, az ellehetetlenülés megakadályozása.

Az alaptörvényi követelmények keretén belül, indokolt esetben a törvényhozót megilleti az oktatási intézményrendszer módosításának, átalakításának joga. A megtett lépésekért éppúgy, mint a szükséges intézkedések elmaradásáért a felelősség a mindenkori kormányzatot terheli.

III. Az ügy érdemében

1. A sajátos nevelési igényű tanulók oktatása a szakértői véleményben foglaltak alapján

Az Nkt. rögzíti a kiemelt figyelmet igénylő tanulók körét és jogait. A kiemelt figyelem *azt jelenti, hogy az e körbe tartozók sajátos tulajdonságuk, helyzetük, állapotuk miatt az átlagostól eltérő foglalkozást, figyelmet, speciális szakértelmet, eszközöket és felszerelést igényelnek. E csoport alcsoportjába tartoznak azok a gyermekek és tanulók, akik számára egyben különleges bánásmódot is szükséges biztosítani*. Ide tartoznak a sajátos nevelési igényű tanulók, akik a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem-, vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdenek.

A fogyatékos személyek esélyegyenlőségének előmozdítása érdekében született meg a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (Fot.), amelynek alapelvei a teljes jogrendszer tekintetében érvényes, így a köznevelés rendszerében is. Fontos kiemelni, hogy a fogyatékossgal élő tanulók egyedi igényeinek és szükségleteinek feltérképezése kiemelt fontossággal bír. Az érintettek tanuláshoz való jogának gyakorlását, az iskolaválasztással kapcsolatos döntés meghozatalát jelentősen meghatározza az iskola hozzáférhetősége, elérhetősége, az iskolának az egyes fogyatékossgai csoportokhoz igazadó személyi és tárgyi feltételeinek megléte, a személyiséghez kapcsolódó képzés jellege és minősége.

A Fot. 2. § (5) bekezdése kimondja, hogy *az állam köteles gondoskodni a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről*, e személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működtetéséről a

nemzetgazdaság mindenkori lehetőségeivel összhangban. A Fot. 3. §-a rögzíti továbbá azt is, hogy a fogyatékos személyek az őket mindenki mással egyenlően megillető jogaikkal állapotukból fakadóan kevésbé tudnak élni, ezért indokolt, hogy *minden lehetséges módon előnyben részesüljenek*. Az egyenlő bánásmód követelménye nemcsak azt kívánja meg, hogy az oktatás feladatainak végrehajtásában közreműködők tartózkodjanak minden olyan magatartástól, amely bizonyos tulajdonságok alapján egyes személyeket hátrányos helyzetbe hoz, hanem olyan *pozitív intézkedéseket is*, amelyek lehetővé teszik az egyén helyzetéből adódó hátrányok csökkentését, így a köznevelés rendszerében is érvényesülnie kell a fogyatékosággal élő tanulók jogainak.

Az Nkt. 47. § (1) bekezdése értelmében a sajátos nevelési igényű tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében *állapotának megfelelő* pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban *részesüljön* attól kezdve, hogy igényjogosultságát megállapították. *A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.*

A szakértői bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a 15/2013. EMMI r. 17. § (1) bekezdése alapján a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatok típusaira, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A szakértői véleménynek tartalmaznia kell annak megállapítását, hogy a sajátos nevelési igényű tanuló az e célra létrehozott, a fogyatékoság típusának megfelelő nevelési-oktatási intézményben, osztályban, csoportban, tagozaton vagy a többi gyermekkel, tanulóval közösen is részt vehet az iskolai nevelésben-oktatásban, kollégiumi nevelésben.

Rögzítenie kell azt is, hogy a sajátos nevelési igényű tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan iskolába járással, illetve kizárólagosan magántanulóként teljesítheti, illetve ez utóbbi esetben a heti foglalkoztatás idejét és a felkészüléshez szükséges szakembereket. Megállapítja, hogy a tanuló a tankötelezettségét fejlesztő nevelés-oktatás, illetőleg a fejlesztő nevelés-oktatást nyújtó iskola által szervezett egyéni fejlesztés keretében teljesíti. Javaslatot tesz a tanuló sajátos nevelési igényének megfelelő általános iskolára, csoportra, osztályra, tagozatra (a továbbiakban: kijelölt iskola), illetve megjelöli a kijelölt nevelési-oktatási intézményt, valamint megfogalmazza a tanuló nevelésével, oktatásával kapcsolatos sajátos követelményeket, fejlesztési feladatokat, a fejlesztési feladatok ellátásának javasolt időkeretét.

Javaslatot tesz még az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítésre, valamint a szükséges szakemberre. A feltárt tényállás szerint a sajátos nevelési igényű, integrált oktatásra jogosult tanulók a szakemberhiány miatt nem a szakvéleményben foglaltak szerint jutottak az ellátáshoz.

Az AJB-1829/2017. számú ügyben a tanuló azért nem jutott a szükségeshez fejlesztéshez, mert a feladatot ellátó utazó gyógypedagógiai hálózatnak 2015/2016-os tanévben nem volt szurdopedagógus végzettséggel rendelkező szakembere és a pályázat sem vezetett eredményre. A kieső időben a tanuló iskolájának pedagógusai próbálták pótolni a lehetőségeik szerint, amely semmilyen körülmények között nem feleltethető meg a szakértői véleményben rögzített heti 4 óra időtartamú diszfézia terápiának.

Az AJB-1834/2017. számú ügyben a tanuló csak részleges fejlesztéshez jutott hozzá, hiszen a számára a szakvéleményben rögzített heti 2 óra időtartamú logopédiai ellátás helyett a szükséges szakember hiány miatt csak heti 1 órában részesült logopédiai fejlesztésben. A szakvélemény alapján továbbá heti 2 óra pszichológiai gondozásra is jogosult lett volna, ennek ellenére azonban a szakember hiánya miatt e szolgáltatást szintén jelentős késedelemmel tudta igénybe venni a tanuló. Mindezek alapján megállapítom, hogy a két egyedi ügyben a feltárt hiányosságok a jogszabályi követelmények teljes vagy részleges figyelmen kívül hagyása miatt a jogbiztonság követelményével, valamint az érintett gyermekek védelméhez és gondoskodásához való joggal összefüggő visszasságot okozott.

2. A szülő bevonása a szakértői véleménynek az iskolához való eljuttatásába

Az AJB-1834/2017. számú ügyben feltárt tényállás szerint a szakértői véleményt a szakértői bizottság 2014. augusztus 29-én átadta a szülőnek az iskolának szóló példánnyal együtt, azzal, hogy a szülő beviszi az oktatási intézménybe. Az iskolától kapott tájékoztatás szerint a szakvéleményt a szülő 2014. szeptember 18-án adta át az iskolának.

A 15/2013. EMMI r. 19. § (2) bekezdés a) pontja értelmében, ha a szülő nem élt a felülvizsgálat kezdeményezésének jogával, a szakértői véleményt a szakértői bizottság a sajátos nevelési igény megállapítása, illetve a korai fejlesztés és gondozás megkezdésére tett javaslat esetén *a kijelölt köznevelési*

intézménynek megküldi. A feltárt tényállás igazolta azt a gyakorlatot, amely szerint a szakértői bizottság a szülőn keresztül küldi meg a kijelölt iskolának a szakértői véleményt. Rá kell mutatnom arra, hogy mindez a szakértői vélemény megérkezésének jelentős időbeli eltolódáshoz vezethet, ami akadály lehet az abban rögzített fejlesztések megkezdésének. Ráadásul mindez felveti annak lehetőségét, hogy a szakértői vélemény nem jut el a címzetthez, adott esetben a szakértői bizottsággal, az iskolával nem együttműködő szülőnek a kvázi kézbesítőként való közreműködése megszakíthatja az egyes állami szervek közötti együttműködési útvonalat. Mindezek alapján megállapítom, hogy a szakvélemény kézbesítésének ezen gyakorlata sérti a jogállamiság elvét, valamint alkalmas arra, hogy az érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okozzon.

3. A kijelölt iskola fenntartójának utaztatási kötelezettsége

3.1 Az *AJB-1836/2017. számú* és az *AJB-1838/2017. számú* ügyekben feltárt tényállások szerint a tanulók szakértői véleményben kijelölt iskolába való eljutása, illetve az onnan való hazajutása akadályozott. Az első esetben a betegszállító a gyermekért rendszeresen csak az esti órákban ért oda, a másik esetben pedig a gyermeknek a lakóhely és az oktatási intézmény közötti utaztatása megszervezésének hiánya okozott gondot. Az utóbbi esetben az is nehézséget jelentett, hogy a súlyosan fogyatékos gyermek az állapotánál fogva tömegközlekedéssel nem utaztatható.

Az Nkt. 50. § (8) bekezdése értelmében a köznevelési feladatokat ellátó hatóság meghatározza és közzéteszi az iskolák felvételi körzetét. Az Nkt. 50. § (9) bekezdése alapján az is egyértelmű, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatását ellátó nevelési-oktatási intézmények is rendelkeznek kötelező felvételi körzettel, hiszen a több megyére, országrészre kiterjedően ellátó nevelési-oktatási intézménynek a működési, felvételi körzetének meghatározása előtt az intézmény székhelye szerint illetékes köznevelési feladatokat ellátó hatóságnak be kell szereznie az érdekelt köznevelési feladatokat ellátó hatóságok véleményét. A kötelező felvételt biztosító iskolának pedig kiemelt a jelentősége a tanulói jogviszony létrehozásakor, hiszen ez az egyetlen olyan iskola, amelyik a törvény szerint nem tagadhatja meg a tanuló felvételét.

Ahogy azt már az *AJB-1672/2017. számú jelentésben* is kifejtettem, az Nkt. 74. § (5) bekezdése értelmében *a kötelező felvételt biztosító iskolába való utaztatásról a fenntartó gondoskodik.* A szaktárca álláspontja szerint e szabály alkalmazandó akkor is, ha a tanuló iskoláját a szakértői bizottság jelöli ki. A szaktárca jogértelmezési álláspontjával *egyértelműen* hangsúlyozni kívánom, hogy a szakértői bizottság által kijelölt intézmény a bizottság véleménye alapján válik kötelező felvételt biztosító iskolává, a tanulót az iskola ugyanis köteles felvenni, így *az iskola fenntartójának feladatává válik a tanuló iskolába való utaztatásának a megszervezése és költségeinek viselése.* Az oktatáshoz való jog, az oktatáshoz, illetve fejlesztéshez való tényleges hozzáférés egyik alapvető előfeltétele, hogy a gyermekek oktatási intézménybe való eljutása biztosított legyen.

Lényeges azonban, hogy a törvény által előírt követelménynek jelenleg az oktatási-nevelési intézmények fenntartói *nem tudnak eleget tenni:* sem anyagi forrásaik, sem pedig eszközeik nincsenek az érintett tanulók utaztatásához. Az oktatásért felelős államtitkár jelezte azt is, hogy az ehhez szükséges pénzügyi keret nem jelenik meg a Klebelsberg Központ címkézett költségvetésében. Mindez azért is probléma, mert nem látható és a jövőre nézve nem is tervezhető megfelelően az a kiadás-előirányzat, amely a helyi igényeknek is megfelelően rugalmasan biztosíthatná a nem fakultatív, hanem kötelezően előírt állami feladat ellátásának finanszírozási alapját. *Mindezek alapján megállapítom, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók iskolába való eljutását akadályozó, azt ellehetetlenítő feltételek az érintett tanulók oktatáshoz való jogával összefüggő súlyos visszásságot okoznak és sértik és az esélyegyenlőség elvét, valamint a gyermekek legjobb érdekének megfelelő eljárás elvét is.* Álláspontom szerint a szakértői véleményben kijelölt iskolába járó gyermek utaztatásának biztosítása *az iskola fenntartójának a feladata függetlenül attól, hogy az iskola milyen fenntartású* (állami, egyházi, vagy egyéb). Tekintettel arra, hogy e feladatellátása jelentős anyagi ráfordításokat igényel, szükségesnek tartom az állami költségvetésben garantált feltételek biztosítását.

3.2 Az iskolába való utaztatás elégtelensége esetén két egyedi ügyben is felmerült *a kollégiumi ellátás igénybe vételének lehetősége.* Az *AJB-1836/2017. számú* ügyben az intézményvezető hangsúlyozta, hogy az Intézményben kollégium is működik, ezért a 2016/2017-es tanév elején felajánlotta a szülő számára – a gyermek budapesti lakcíme ellenére – a kollégiumi ellátást, de ezzel a szülő nem kívánt élni. Az intézményvezető álláspontjával megegyezett a Klebelsberg Központ elnökének a véleménye is, hogy

tanuló iskolába való eljutása és hazaérkezése – a tanuló napi utaztatása helyett, annak nehézségei miatt – a *kollégiumi ellátás igénybevételével biztosítható lehetne*. Az *AJB-1838/2017. számú ügyben* is felmerült a kollégiumi ellátás igénybevétele akkor, mikor a nagymama betegsége miatt nem tudta biztosítani az unokájának napi iskolába való eljutását és hazaérkezését.

A kollégium igénybevételével kapcsolatos alapvető szabályokat az Nkt. 17. §-a és 52. §-a rögzíti. Az Nkt. 17. § (1) bekezdése szerint a kollégium az iskolai tanulmányok folytatásához szükséges feltételeket biztosítja, egyrészt akkor, ha a *lakóhelyüktől távol tanulók számára* a szabad iskolaválasztáshoz való joguk érvényesítéséhez, nemzetiségi nyelven vagy gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben való tanulásukhoz, másrészt akkor, ha az a tanuló testi-lelki egészségét veszélyeztető, tanulását akadályozó otthoni körülmények miatt szükséges. A kollégium igénybevétele az Nkt. 52. § (1) bekezdése értelmében a tanuló az iskola útján vagy közvetlenül kérheti kollégiumi felvételét, vagyis annak igénybevétele főszabályként *önkéntes*, amely alól csak két kivételt határoz meg az Nkt. 52. § (3) bekezdése. Eszerint a tanulót a gyámhatóság kezdeményezésére fel kell venni, valamint azt a tanulót, aki a nappali rendszerű iskolai oktatásban vesz részt és gyermekotthoni elhelyezése nagykorúság miatt szűnt meg.

A fentiekre tekintettel hangsúlyozni kívánom, hogy a kollégiumi elhelyezés két kivételes esettől eltekintve önkéntes. Az önkéntesen igénybe vehető kollégiumi ellátás pedig a sajátos nevelési igényű tanulók kötelező felvételt nyújtó iskolába, tehát a szakértői véleményben kijelölt iskolába való utaztatás elégtelenségét nem pótolja.

4. A magántanuló egészségügyi, illetve pedagógiai célú rehabilitációra, rehabilitációra való jogosultsága

Az *AJB-1837/2017. számú ügyben* feltárt tényállás szerint a szakértői bizottság a tanköteles korú gyermek sajátos nevelési igényét (pervazív fejlődési zavar, autizmus okán) diagnosztizálta és az integrált együttnevelésre még nem tartotta alkalmasnak a gyermeket, ezért magántanulónaként, heti 10 óra időkeretben határozták meg nevelését-oktatását. *A kijelölt iskolába a feladatellátás érdekében a tankerület megbízási szerződést kötött egy pedagógussal heti 7 felkészítő foglalkozás ellátására, egy gyógypedagógussal heti 3 óra ellátására. A pedagógiai szakszolgálat vezetőjének tájékoztatása szerint a szakvéleményben javasolt heti 10 óra időkeret belső arányát (7 óra kultúrtechnikák tanítása; 3 óra gyógypedagógiai rehabilitáció) az iskolavezetés és a szakértői bizottság közös egyeztetéssel alakította ki.*

Az Nkt. 4. § 4a. pontja értelmében *egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitációnak minősül* a szakértői bizottság szakértői véleményében meghatározott fejlesztési területekre és a fejlesztéshez szükséges szakemberre vonatkozó javaslat figyelembevételével a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló egyéni szükségleteinek támogatására, az akadályok leküzdésére, új funkciók kialakítására és a környezeti feltételek optimalizálására irányuló kötelező foglalkozás.

A rehabilitáció²⁰ gyógypedagógiai értelmezése szerint a veleszületett ok, fejlődési rendellenesség vagy betegség miatt fejlődésükben megzavart és ezért a közösségi részvételben akadályozott személyre irányul. Olyan, a társadalom által biztosított, szervezett tevékenységek és támogatások rendszere, amelyek segítségével e személyeknek a közösségi életben való részvétele javítható, kiteljesíthető. A rehabilitáció pedig helyreállítás, visszaállítás: tágabb értelemben minden olyan szervezett társadalmi tevékenység, amely az önhibáján kívül hátrányos helyzetbe került személyek társadalmi újra beilleszkedését (integrációját) segíti elő.

A Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve²¹ 1.3. pontjában a sajátos nevelési igényű tanulók rehabilitációs, rehabilitációs célú ellátása kapcsán az alábbiakat fogalmazza meg.

A tanulók között fennálló – egyéni adottságokból és igényekből adódó – különbségeket az iskolák a pedagógiai programok és helyi tantervek kialakításakor veszik figyelembe.

A sajátos nevelési igény kifejezi:

- a) a tanuló életkori sajátosságainak fogyatékoság által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,

²⁰ <http://gyogypedagogiajegyzetek.hupont.hu/1/fogalmak#ixzz4micAyyMn>

²¹ Lásd a 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet 2. számú mellékletét.

- b) az iskolai tanuláshoz szükséges képességek kialakulásának sajátos útját, fejlődésének eltérő ütemét, esetleg részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, lassúbb ütemű és az átlagtól eltérő szintű fejleszthetőségét.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teheti szükségessé.

A vonatkozó jogszabályok értelmében az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációval, rehabilitációval kapcsolatos feladatokat a sajátos nevelési igény miatt a szakértői bizottság véleménye alapján egyéni foglalkozás keretében az iskola, valamint az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktort hálózat biztosítja. Ettől független a pedagógiai szakszolgálat tevékenysége, amely magában foglalja a gyógypedagógiai tanácsadást, korai fejlesztést, oktatás és gondozást; a fejlesztő nevelést; szakértői bizottsági tevékenységet; a nevelési tanácsadást; a logopédiai ellátást; a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadást; a konduktív pedagógiai ellátást; a gyógytestnevelést; az iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátást és a kiemelten tehetséges tanulók gondozását. Az utóbbi keretében igénybe vehető szolgáltatások óraszámát a 15/2013. EMMI r. határozza meg.

Az Nkt. vizsgálatom megindításakor hatályos 27. § (7) bekezdése alapján a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség vagy a sajátos nevelési igény miatt a szakértői bizottság véleménye alapján, vagy súlyos betegség miatt magántanulóként tanulmányokat folytatók egyéni foglalkozás keretében történő felkészítésére az iskolának tanulóként az osztályok heti időkeretén felül átlag heti tíz óra állt a rendelkezésre. Az időkeret az egyes hetek és tanulók között átcsoportosítható.

Vizsgálatom során figyelemmel voltam a 20/2012. EMMI r. 138. § (1)-(2) bekezdéseinek rendelkezéseire is. A 20/2012. EMMI r. 138. § (1) bekezdése értelmében az Nkt. 6. mellékletében a kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozás megszervezésére meghatározott heti foglalkoztatási időkeretet abban az esetben, ha a tanulót külön osztályban tanítják, osztályonként kell biztosítani. A 20/2012. EMMI r. 138. § (2) bekezdése alapján, ha a sajátos nevelési igényű tanuló nevelés-oktatása a többi tanulóval együtt történik, az Nkt. 6. mellékletében a kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások megszervezésére meghatározott heti időkeretet 9 főre kell meghatározni és biztosítani oly módon, hogy az Nkt. 6. mellékletének Ezen oszlopában meghatározottak szerint az azonos heti óraszámú foglalkozásra jogosult tanulók számát elosztják kilencel. Ha az osztás alapján az azonos heti időtartamú foglalkozásra jogosult tanulók száma a 4 főt meghaladja, akkor az Nkt. 6. mellékletének E oszlopában meghatározott heti óraszámot, 4 vagy kevesebb fő esetén az Nkt. 6. mellékletének E oszlopában meghatározott heti óraszám 50 százalékát kell biztosítani.

Az idézett jogszabályi rendelkezés alapján felmerült a magántanulóra vonatkozó szabályozás hiányossága, ezért a szaktárcához fordultam megkereséssel, hogy kíván-e az észlelt problémán jogalkotás útján változtatni. A szaktárca válaszában jelezte a jogalkotási szándékot.

Az Nkt. 27. § (7) bekezdésének módosítása időközben megtörtént, a szabályozás az alábbiak szerint kiegészült a magántanulókra vonatkozó rendelkezéssel. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség vagy a sajátos nevelési igény miatt a szakértői bizottság véleménye alapján, súlyos betegség miatt magántanulóként tanulmányokat folytatók egyéni foglalkozás keretében történő felkészítésére az iskolának tanulóként az osztályok heti időkeretén felül átlag heti tíz óra áll a rendelkezésre. A sajátos nevelési igény miatt magántanulóként tanulmányokat folytató tanulók esetében az e bekezdésben meghatározott időkereten belül kell biztosítani az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozásokat. Az időkeret az egyes hetek és tanulók között átcsoportosítható. Mindezek alapján az időközbeni törvénymódosítás tartalmára figyelemmel a magántanulókra vonatkozó szabályozás korábbi hiányossága miatt alapjogi visszásság megállapításától eltekintek.

Intézkedéseim

A jelentésben feltárt, alapvető jogokkal összefüggő visszasságok megszüntetése és bekövetkezésük lehetőségének jövőbeni megelőzése érdekében

- 1) az Ajbt. 31. §-a alapján felkérem az *emberi erőforrások miniszterét*, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket – az állami költségvetési finanszírozás biztosítása tekintetében a nemzetgazdasági miniszterrel együttműködésben – valamennyi sajátos nevelési igényű tanuló oktatáshoz való valós, egyenlő esélyű hozzáférése vonatkozásában az oktatási-nevelési intézménybe való eljutás megszervezése, illetve biztosítása érdekében;
- 2) az Ajbt. 32. §-a alapján felkérem a *Klebelsberg Központ elnökét*, tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy
  - a) valamennyi sajátos nevelési igényű gyermek, különösen a jelentésben vizsgált egyedi ügyekben, a szakértői véleményben rögzített ellátásban és fejlesztésben részesüljön;
  - b) a szakértői bizottságok minden esetben a jogszabálynak megfelelően, valamint nyomon követhető módon közvetlenül – a szülők kézbesítőként való bevonása nélkül – küldjék meg a kijelölt köznevelési intézmények számára a szakértői véleményeket.

Budapest, 2017. szeptember 8.

Székey László

